Phaselis Su Sistemleri ve Hidrografisi Üzerine Genel Değerlendirme

General Assessment Concerning Water Systems and Hydrography of Phaselis

Mehmet KÜRKÇÜ

PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcı-
lara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan
izin almaksızın, dergideki makaleleri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, makale-
lerin çıktısını alabilir ve kaynak göstererek makalelere bağlantı verebilir.

PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli elektronik (online) bir
dergi olup değerlendirme süreci biten makaleler derginin web sitesinde (journal.phaselis.org) yıl
boyunca ilgili sayının içinde (Volume I: Ocak-Aralık 2015) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla
ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Makale Künyesi

M. Kürkçü, "Phaselis Su Sistemleri ve Hidrografisi Üzerine Genel Değerlendirme". *Phaselis I*
(2015) 69-79. DOI: 10.18367/Pha.15004
Kabul Tarihi: 26.02.2015 | Online Yayın Tarihi: 15.06.2015

Editörya

Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Phaselis Su Sistemleri ve Hidrografisi Üzerine Genel Değerlendirme

General Assessment Concerning Water Systems and Hydrography of Phaselis

Mehmet KÜRKÇÜ*

Öz: Kuruluşu M.Ö. VII. yüzyılın başlarına tarihlenen ve üç doğal limanı ile Doğu Akdeniz ticaretinde önemli bir rol oynayan Phaselis kentinde en dikkat çekici yapılardan biri de ören yerinin girişinden itibaren görülebilen, kemerli su yoludur (*aquaeductus*). Phaselisliler kurdukları bu sistemle Roma Dönemi'nde kent içerisinde yüksek miktarlarda su gerektiren çeşme ve hamamlar inşa etmişlerdir. Kentte geçmiş dönemlerde gerçekleştirilen genel araştırmaların yanı sıra sadece su yollarını konu alan incelemeler de bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalar herhangi bir kazı olmaksızın yüzeyde tespit edilen kalıntıların değerlendirilmesi ve sentezi sonucuna dayandırılmaktadır. Bu araştırma Phaselis kentinin su sistemleri ve hidrografisi üzerine bugüne kadar gerçekleştirilmiş tetkikleri, 2012 yılında başlayan ve halen devam eden yüzey araştırmalarının bulgularına göre değerlendirmeyi ve bu süreç boyunca gözlemlenen verilere göre yeni bir sentez sunmayı amaçlar. Çalışmada Phaselis kenti ile ilgili araştırmalar içerisinde yer alan su sistemleri üzerine yapılmış yorumların tamamı incelenip eleştirel düşünce ve objektif bakış açısıyla yeniden ele alınarak strüktürlerin günümüzdeki durumlarına göre nedenden sonuca giden bir perspektif ile analizleri yapılmaya gayret edilecektir.

Anahtar sözcükler: Phaselis • Su Kaynakları • Su Sistemleri • Suyolu (*Aquaeductus*) • Sarnıç

Abstract: One of the most remarkable structures inside the ancient city of Phaselis which was founded in the early VII. century B.C., and which played an important role in the Mediterranean trade due to its three natural harbours, is the vaulted waterway (*aquaeductus*) which can be seen from the site entrance. Due to the system established, the Phaselites were able to construct fountains and bath complexes which required large amounts of water, within the city in the Roman Period. In addition to the general research conducted in the past, there have been investigations that focus upon only the waterways. These aforementioned studies are based upon the results from the assessment and synthesis of only those ruins determined on the surface, without any excavations. This paper aims to assess the studies of the water systems and hydrography of Phaselis conducted to date, according to the finds from the surface explorations which began in 2012 and which continues today, and to present a new synthesis, taking into account the new data obtained within this process. Examining and reconsidering all of the comments made concerning the water systems within the research related to the city of Phaselis, with critical thinking and an objective view; the structures are analyzed from a cause and effect perspective, considering the current situations in respect to the evidence.

Keywords: Phaselis • Water Supplies • Water Systems • Waterway (*Aquaeductus*) • Cistern

Bu çalışma Phaselis kentinin su sistemleri ve hidrografisi üzerine bugüne kadar gerçekleştirilmiş çalışmaları 2012 yılında başlayan¹ ve halen devam eden yüzey araştırmalarının bulgularına göre

* Dr., Université de Sorbonne, Paris. mhmtkurkcu@gmail.com

¹ Phaselis Yüzey Araştırmaları, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. M. ARSLAN yöneti-

Fig. 1

bölümünde² suyolunun (*aquaeductus*) sadece kent içinde gördüğü kısımlarından ve su kemerlerinden (Fig. 1) bahsetmektedir.

Phaselis'te 1968 yılında H. Schläger'in başlattığı ilk detaylı ve bilimsel araştırmalar, kendisinin 1969 yılında geçirdiği kaza sonrası yaşamını kaybetmesi sebebiyle J. Schäfer tarafından tamamlanmış ve sonuçları içerisinde su sistemlerine ayrılan bir bölümün de yer aldığı bir kitap halinde yayımlanmıştır. Araştırmacı kentin su ihtiyacının her dönemde hem sarnıçlarla hem de kente taşınan sularla sağlandığını³, kuzey yerleşim olarak adlandırdığı alanın tanımını yaparken burada bir kaya tapınağı ile bir zamanlar suları bol olan bir mağara bulunduğunu⁴ (Kaynak Mağarası), Phaselislilerin su ihtiyaçlarını karşılamak için erken dönemlerden itibaren bu kaynaktan (Fig. 2) yararlandıklarını belirtir. Araştırmacıya göre, söz konusu kaynaktan elde edilen sular kuzey (Hellenistik) yerleşimden kent merkezine kadar olan mesafeyi kemerler üzerine yerleştirilen borularla katetmişlerdir.

Araştırmacının ele aldığı bir diğer su yapısı da su kemerlerinin kuzey başlangıç noktasından yaklaşık 680 m. kuzeydoğuda bulunan ve ana kayanın traşlanmasıyla şekillendirilip oluşturulan bir rezervuardır (Fig. 3).

D. J. Blackman 1973 tarihli Phaselis Limanları başlıklı çalışmasında⁵ su kemerinden bahseder. Blackman'a göre de, bir bölümü sur duvarı üzerinde bulunan bu su yolu kuzeyde, tepedeki bir 'kaynak'tan elde edilen suları kente taşıyordu.

Kentteki ilk kazılar⁶ 1980 yılında, Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi kapsamında, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın koordinatör-

Fig. 2

mindeki disiplinlerarası bilim insanlarından oluşan bir ekip tarafından yürütülmektedir.

² Beaufort 1818, 60-61.

³ Schäfer 1981, 42.

⁴ Schäfer 1981, 30.

⁵ Blackman 1973, 358.

⁶ Dörtlük 1981, 80.

değerlendirmeyi ve bu süreç boyunca gözlemlenen verilere göre yeni bir sentez sunmayı amaçlar. Çalışmada Phaselis kenti ile ilgili araştırmalar içerisinde yer alan su sistemleri üzerine yapılmış yorumların tamamı incelenip eleştirel düşünce ve objektif bakış açısıyla yeniden ele alınarak strüktürlerin günümüzdeki durumlarına göre nedenden sonuca giden bir perspektif ile analizleri yapılmaya çalışılacaktır.

Kalıntıların Phaselis'e ait olduğunu, kente gerçekleştirdiği 1811 yılındaki ziyaretinde tespit eden F. Beaufort kitabının ören yeriyle ilgili

Fig. 3

Phaselis araştırmaları tarihinde büyük öneme sahiptir.

Kazı raporları incelendiğinde kentte 1980 yılında başlayan bu çalışmaların esas olarak *“liman caddesinin her iki tarafında bulunan yapıların kısa sürede ortaya çıkarılmasını”*⁷ hedeflediği görülür.

1982 yılındaki kazılar ve sonuçlarının yer aldığı raporda suyla ilgili düzenlemeler üzerinde de gözlemlerde bulunulduğu anlaşılmaktadır⁸: Kazı başkanı kent merkezine kemerlerle ulaşan suların bir kısmının agoranın güney duvarında açılan oyuklara yerleştirilen künklerle meydan seviyesine inip oradan da agora duvarına paralel olarak kuzeye doğru devam ettiğini ve bu boruların agoranın kapısı önünde, korunmuş durumda olduklarını aktarır. Söz konusu düzenlemeden günümüze sadece duvardaki oyuklar kalmıştır (Fig. 4).

Bir diğer gözlem ise, Tiyatro Hamamı güney duvarı üzerindeki çeşme ile güneybatı köşesindeki soğuk su girişidir.

Antikçağda kurulan kentlerin su sistemleri incelenirken atık sular ile yağmur sularının şehir dışına taşınması da kesinlikle ihmal edilmemesi gereken bir konudur. Kentte yıkım, sel ve taşkınlarla yol açabilecek yağışlar ile salgın ve hijyen sorunu yaratabilecek kullanılmış ve atık suların tahliyesi için yapılan düzenlemeler en az kente su sağlayan strüktürler kadar önemli olduğundan birlikte incelenmeleri sistemin tümünün daha iyi ve kolay anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda Bayburtluoğlu'nun mozaik döşemeli, giriş ve çıkışları Tiyatro Hamamı ve tam karşısındaki duvarda bulunan karşılıklı iki kapıyla sağlandığı dikdörtgen planlı bir yapıyı, kent içindeki konumu ve mimari özelliklerinin yanı sıra pis su kanalına bağlanan oldukça büyük bir kanala sahip olması nedeniyle *latrina* olarak tanımlaması⁹ ileride su sistemleri üzerinde yapılacak araştırmaların bu perspektif doğrultu-

Fig. 4

⁷ Bayburtluoğlu 1984, 302.

⁸ Bayburtluoğlu 1983, 183-184.

⁹ Bayburtluoğlu 1983, 187.

sunda, su temini ve tahliyesinin bir bütün olarak incelenmesinin gerekliliğini göstermesi açısından iyi bir örnektir.

Bayburtluoğlu, Phaselis kentinde 3 yıl süren çalışmalarının son dönemini kapsayan raporunda¹⁰ Hadrianus Agorası'nın kuzey ve doğu kenarlarının bilhassa Doğu Roma Dönemi'nde uğradığı yoğun değişiklikleri yine burada yaptıkları temizlik sonrası ortaya çıkan "*agora yüzeyinden giden su kanalları*" ile doğrulamaktadır.

Küçük Asya'daki Roma suyollarını inceleyen J. J. Coulton'un da Phaselis suyunu Schäfer'in yazdıklarına dayanarak tanımlı yorumladığı görülür¹¹. Araştırmacıya göre, istisnai bir duruma sahip olan Phaselis'te, kaynağı kent merkezine yarım kilometre uzaklıkta olmasına rağmen sular, bu kadar kısa bir mesafeyi büyük bir kısmı kemerler üzerinde inşa edilen su yolu sayesinde katetmekteydi.

Bir süre kesintiye uğrayan kazılara daha sonra, 1991 yılında, Antalya Arkeoloji Müzesi tarafından yeniden başlansa da bu çalışmalar daha çok ot ve bitki temizliği ağırlıklı olmuştur. 1992 yılında yapılan çalışmaların sunulduğu raporda¹² su sistemleri ile ilgili olarak sadece "*A limanı ile askeri liman arasındaki burun üzerinde yer alan sarnıçlı büyük yapı*" ifadesine yer verildiği görülür.

İlk defa 1994 yılında G. Büyükyıldırım, Antalya bölgesinde bulunan tarihi su yapılarını incelediği kitabında¹³ Phaselis'e gelen suyun kaynağı olarak Tahtalıdağ eteklerindeki Tamtır Alanı'nı gösterir ve Atamak Sırtı eteklerinde, denizden 7 km. uzaklıkta, 1000 m. yükseklikte 3 noktadan kaynayan pınarlar olduğunu, bunlardan birinin Silma Pınarı diye adlandırıldığını, kente çok büyük bir eğimle (ortalama %10) su sağlayan *auqaeductus*'un ise en az 10 km. uzunlukta olduğunu belirtir.

Söz konusu araştırma Phaselis kentine su sağlayan kaynaklar hakkında içerisindeki sınırlı bilgilere rağmen en verimli çalışma olarak kabul edilebilir. Büyükyıldırım'ın bu kitabı aynı zamanda daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalar için önemli bir kaynak ve referans olmuştur.

Kentin su sistemleri üzerine 1996 tarihli "*Phaselis Tarihsel Su İletimi*"¹⁴ başlıklı bir Yüksek Lisans çalışması bulunmaktadır. İçerisinde, Phaselis su sistemleri hakkındaki bilgiler, görseller dışında sadece bir kaç sayfaya sığdırılmış bu araştırma günümüzde artık görülemeyen, kemerler üzerine yerleştirilmiş pişmiş toprak boruların belgelenmiş olması açısından ilginçtir.

C. Bayburtluoğlu'nun 2004 yılında Lykia ve kentleri üzerine yazdığı kitabın Phaselis'e ayrılan bölümünde¹⁵, üzerinde *akropolis*'in kurulduğu yarımada da çok sayıda piriform (armut tipli) sarnıç bulunduğu, içlerinden Zeus Boulaios Tapınağı'nın batı, kuzeybatı eteğinde düzenlenenin yapısı, çapı ve ağızındaki 6 m. uzunluğundaki yekpare iki bloğuyla diğerlerinden ayrıldığı yer almaktadır.

Zeus Boulaios Tapınağı'nın lokalizasyonu, bu alanda günümüze değin herhangi bir kazı çalışması yapılmaması, arazinin çok sık bitki örtüsüyle kaplı olması ve yapılan yüzey araştırmaları sürecinde uygulanan ot ve bitki temizliğinin yarımadanın güneybatı köşesinde bulunan, alan

¹⁰ Bayburtluoğlu 1984, 375.

¹¹ Coulton 1987, 76.

¹² Atila et al. 1984.

¹³ Büyükyıldırım 1994, 80-83.

¹⁴ Ümit 1996.

¹⁵ Bayburtluoğlu 2004, 86.

tarama ve tanımlaması yapılan Doğu Roma Dönemi dini yapısıyla (bazilikal kilise) sınırlı kalması gibi farklı nedenlerden dolayı kesin olarak saptanamamıştır. *Akropolis*'in bulunduğu yarımada 2014 yılı araştırmaları neticesinde tespit edilen sarnıç sayısı 14 adede ulaşmış olsa da gereken temizlik çalışmaları yapılmadan söz konusu sarnıcın bu grup içerisinde yer aldığını söylemek henüz mümkün değildir. Aynı bölüm içinde Domitianus ve Hadrianus agoraları arasından geçerek caddeye bağlanan sokağın her iki tarafındaki yalaklı, tek katlı ve sütunlu bir cepheye sahip “*anıt-sal iki nymphaion*” yapısından bahseden Bayburtluoğlu bunlardan Hadrianus Agorası'na bitişik olarak inşa edileni, su künklerinin agoranın duvarına sonradan yerleştirilmeleri nedeniyle M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlese de yapının daha önceki olası evrelerinin yapılacak kazılarla ortaya çıkabileceği olasılığını da göz ardı etmemektedir. Bunun yanında Liman Caddesi'nin alt yapısının bulunduğu bölümde¹⁶ caddenin her iki yanındaki yapıların (bilhassa Tiyatro Hamamı ve *latrina*) atık suları ile yağmur sularının tahliyesi için düzenlenen kanalizasyon şebekesini burada yeniden ele aldığı görülür.

2008 yılında tamamlanan “*Batı Akdeniz (Likya) Tarihi Yerleşim Merkezlerinin Su İletim Sistemlerinin Hidrolik Açısından İncelenmesi*” başlıklı bir diğer Yüksek Lisans tezi içerisinde yine sınırlı ölçüde Phaselis su sistemlerine değinildiği, daha önceki Yüksek Lisans çalışması içerisinde yer alan açıklamaların tekrarlandığı, bunlardan farklı olarak suyun tahmini debisi ve miktarını dayanak almak gibi pek güvenilirliği olmayan bir yöntemle¹⁷ kentin nüfusunu hesaplamaya yönelik denemelerde bulunulduğu görülür.

2008 yılında “*Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu*” başlıklı doktora tezinin “*Su Temini*” bölümünde¹⁸ Phaselis kentinin su sistemleri hakkında genel bir değerlendirmede bulunan N. Tüner Önen, kentte 2012 yılında başlayan ve halen devam eden yüzey araştırmaları kapsamında; 2012-2014 yılları arasında “*Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumunun Epigrafik ve Hidrografik Araştırma Projesi*” konulu bir çalışma gerçekleştirmiş ve sonuçlarını A. Akçay ile birlikte bir makale¹⁹ olarak yayınlamıştır. Yukarıda sözü geçen, ana kayanın içerisinde düzenlenen rezervuar yapısının son durumu bu makale içerisinde detaylıca ele alınmıştır.

Değerlendirme

Yaşamsal ihtiyaçların başında gelen su antikçağda kurulan ve içerisinde yeterli miktarlarda su kaynağı olmayan kentlerde öncelikle sarnıçlarla daha sonraları ise suyolları (*aquaeductus*) inşa edilerek karşılanmıştır. Başlangıçta içerisinde yağmur sularının biriktirildiği sarnıçların kentteki su ihtiyacının çeşitli nedenlerle artması sonucu, bu ihtiyacı karşılamak ve kente su getirmek amacıyla kurulan *aquaeductus*'lar sonrasında da işlevlerini kaybetmedikleri; hatta özellikle kamu sarnıçlarının *fistula* ile söz konusu suyollarına bağlanıp bunların sağladığı sularla beslendikleri epigrafik ve arkeolojik verilerle belgelenmiştir²⁰.

Phaselis kenti üzerine günümüze değin gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde su sistemleri konusundaki değerlendirmelerin, G. Büyükyıldırım'ın Tantır Alanı ve civarındaki kaynak/ları belirlediği 1994 yılına kadar aynı yönde geliştiği, oluşan ortak kaniya göre *akropolis*'teki sarnıçların yanı sıra kente suyun Kuzey Yerleşim olarak adlandırılan tepedeki bir kaynaktan (Kaynak Mağarası) sağlandığı düşüncesinin genel kabul gördüğü anlaşılmaktadır.

¹⁶ Bayburtluoğlu 2004, 91.

¹⁷ Kürkçü 2014, 353-356.

¹⁸ Tüner Önen 2008, 79-83.

¹⁹ Tüner Önen – Akçay 2014.

²⁰ Dessales 2013, 225-241.

laşmaya başlamıştır²⁴. Elbette bu etkenlerin yanında *opus caementicium*'un keşfi ve tonoz ve kemer yapımındaki ilerlemeler bu yaygınlaşmayı hızlandırmış, bu dönemden itibaren inşa edilen su yollarıyla imparatorluk sınırları içerisindeki kentlere çok daha uzak mesafelerden su getirilmesini mümkün kılmıştır.

Su yollarının kente su sağlamak dışında bir diğer önemli fonksiyonu da imparatorluğun gücünü sergilemektir. Frontinus'un Roma kenti'nin su yolları üzerine yazdığı eserin (*De Aquaeductu Urbis Romae*) düzenlemelerini ve çevirisini yapan P. Grimal'in bu konu ve yazarı hakkında yaptığı yorumlar ilgi çekicidir. Grimal, Frontinus'un kitabının her şeyden önce politik bir doküman olduğunu, bir kaç sene sonra yazılan Genç Plinius'un *panegyricus*'u gibi propaganda edebiyatı içerisinde yer aldığını, yeni rejimin Romalıların sağlıklı yaşamalarına ve güvenliklerine önem verdiğini göstermeye yönelik olduğunu ve bu nedenlerden ötürü Frontinus'un sadece *princeps*'in sözcülüğünü yapmaya soyunduğunu vurgular²⁵.

Phaselis kentinin su ihtiyacının kuruluşundan itibaren (M.Ö. VII. yüzyıl) kanallar ya da su yolları ile karşılandığını gösteren arkeolojik ya da epigrafik hiç bir veri bulunmamaktadır.

Yukarıda sözü edilen nedenlerden ötürü, Schäfer'in iddia ettiği gibi, kentin su ihtiyacı kurucuları ya da ilk yerleşenler tarafından yapılmış herhangi bir su yolu ile değil de daha çok sarnıçlar ve gölden²⁶ sağlanan sularla karşılanmış olmalıdır.

Suyun taşındığı kanalların üzerine yerleştirildiği duvar yaklaşık 2 m. yüksekliğe eriştiğinde kemer (*opus arcuatum*) inşa etmek daha özenli bir çalışma gerektirse de kullanılacak malzeme miktarı yarı yarıya azalır²⁷. Yine İmparatorluk Dönemi'nde iki ya da daha fazla su yolunun aynı güzergâhı izledikleri ve hidrolik seviyesinin de uygun olduğu durumlarda, iki ya da üç kanal aynı kemerler üzerinde üst üste yerleştirilip inşaat giderleri önemli ölçüde düşürülürdü²⁸. Phaselis'e su sağlayan *aqueductus* hem kemerler üzerinden geçip kente ulaşmakta hem de üst üste yerleştirilmiş iki kanal barındırmaktadır (Fig. 6). Bununla birlikte kesin bir tarihlendirme yapabilmek için elimizde mimari özellikleri dışında herhangi bir veri bulunmamaktadır. Benzer örnekleriyle karşılaştırıp göreceli bir tarihlendirme yoluna gidilmesi, ayakta kalan bölümler üzerinde gözlemlenen onarımlar nedeniyle pek güvenilir olmayacaktır.

Kent içerisinde ve hinterlandında 2014 yılı araştırma sezonu içerisinde saptanan sarnıçlar ise, genelde sınırlı depolama kapasitesine sahip olup şahsi kullanım amaçlı olmalıdır. Bunlardan kamu yapılarında, *tetragonal agora* (enlem: 36,523950, boylam: 30,551930, yükseklik: 1 m.) ve yarımada'nın güneybatısındaki dini yapı (bazilikal kilise) içerisinde (enlem: 36,520984, boylam: 30,551269, yükseklik: 27 m., hassasiyet 5 m.) bulunanlar diğerlerine oranla daha büyük hacme

Fig. 6

²⁴ Roddaz 1984, 148.

²⁵ Grimal 1944, XVI.

²⁶ G. Bean ise, erken dönemlerde gölden yararlanılamaması durumunda yağmur suyunun biriktirildiği sarnıçlara bağımlı kalınmış olunabileceğini belirtir.

²⁷ Leveau 1979, 8-19.

²⁸ Bonnin 1984, 185.

Fig. 7

yerleştirilmiştir. 1,82 m. uzunlukta ve 0,71 m. genişlikteki bu bloğun sağlam olan batı kenarının yüksekliği 20 cm., kalınlığı ise 15 cm.'dir. Kuzey ve güney kenarlarda genişlik 32 cm. ölçülmüştür.

Sarnıcın 1,78 m. kuzeyinde ortasından ikiye kırılmış, 1,24 m. uzunluğunda 0,66 m. genişliğinde kayaya oyulmuş dörtgen bir tekne (Fig. 8) bulunmaktadır. Güneybatı köşesinin üzerinde, yüzeyde yuvarlak bir yuva açılmıştır. Teknenin tabanında, güney kenarına 3,5 cm. genişliğinde bir kanal açıldığı, hemen yanına da 20 cm. çapında birkaç cm derinliğinde bir çukur oyulduğu gözlemlenmiştir. Kısa kenarlarının biçimi ve iç kısmında (kuzeyde) bulunan basamak ile Anadolu'da Bergama²⁹, Perge³⁰ ve Termessos'ta³¹, Yunanistan'da Arkadya Bölgesinde³², Lykaion'daki hipodrom yakınında bulunan örneklerden ayrılmaktadır. İç kısımda güney kenar köşeleri yuvarlatılmış ve oval bir biçim kazandırılmışken kuzey kenarı düz ve köşeli olarak biçimlendirilmiştir.

Fig. 8

Fig. 9

sahiptirler.

Aralarında en iyi durumda korunagelen kilise içerisinde inşa edilmiş olanıdır (Fig. 7). Tabanı moloz ve toprak kaplı (AKRS 2) bu yapının zemin seviyesinde çapı yaklaşık 7,97 m.'dir. Rezervuar bölümünün üzeri kaplı zeminden itibaren yüksekliği 9,65 m. olup bu da yaklaşık 50 m³ hacme denk gelmektedir. İçerisi üzerini örten blokların üst seviyesine kadar kırmızımsı renkli hidrolik bir sıvayla kaplıdır. Bu sarnıç silindirik yapısıyla kentlerde sıklıkla rastlanan, içerisinde bulunan suyun ısınıp buharlaşmasını önlerken aynı zamanda kirlilik ve kazalara karşı üzerini örtme kolaylığı sağlayan, yukarıya çıktıkça daralan klasik şişe ya da piriform (armut tipli) sarnıçlardan ayrılır. Sarnıcın üstü, ortada 0,42 m. genişliğinde, 1,17 m. uzunluğunda bir açıklık bırakacak şekilde kuzey-güney istikametinde yerleştirilen ortogonal bloklarla örtülmüş bunların üzerine de iç ve dış kenarları dikdörtgen formunda, özenle tıraşlanmış, çerçeveyi andıran, kısmen kırılmış bir kaya bloğu

²⁹ Brinker 1990, 53.

³⁰ Dorl-Klingenschmid 2001, 112.

³¹ Kürkçü 2014, 219-222.

³² Daremberg – Saglio 1881, 1229.

Diğer kentlerde rastlanan örnekler (Fig. 9) bulundukları yer nedeniyle (daha çok çeşme, *gymnasion* ya da kanal kenarında), susuzluk gidermek, temizlik (vücut ve mekân) ve hayvanları sulamak gibi günlük su ihtiyacını karşılamaya yöneliktir.

Bazilikal kilise içerisinde saptadığımız bu monolit tekne bulunduğu kontekst içerisinde değerlendirildiğinde diğerlerinden farklı olarak, vaftiz teknesi işlevi görmüş olabileceği akla gelmektedir. Vaftiz, Hristiyan inancına göre günahların affının bir göstergesidir. Aziz Paulus'un Romalılara mektuplarında³³ İsa ile ölümden ve dirilişte bütünleşmek, onunla birlikte ölmeyi ve dirilmeyi kabul etmek olarak tanımlanan³⁴ ve bir dönem havuzlarda yapılan söz konusu ritüel daha sonraları ölümlerin içerilerine yerleştirildikleri lahitleri sembolize eden bu tip teknelerde yapılmaya başlanmıştır.

Gelecek yıllarda yarımada üzerinde yapılacak kazı çalışmaları sonrasında elde edilecek veriler, günümüz itibarıyla işlevi kesin olarak bilinmese de suyla bağlantısı hakkında en ufak bir şüphe olmayan bu strüktürün gerçek kullanım amacının saptanmasına aynı zamanda akropolis yerleşmesi sarnıçlarının tipokronolojisinin çıkarılarak bu alanda büyük bir boşluğun doldurulmasına imkân sağlayacaktır.

³³ Paul. *epist. ad. Rom.* VI. 3-6.

³⁴ Aydın 2006, 1-2.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

Paul. *epist. ad. Rom.*

(= Paulus Apostolus, *Epistolae ad Romanos*).

Kullanılan Metin : Paulus Apostolus, *Epistola Sancti Pauli Apostoli ad Romanos*. Ed.: S. de Brais. Lipsiae 1726.

Modern Literatür

Atila *et al.* 1994

A. I. Atila, S. B. İzgiz – B. Karakurt, “1992 Yılı Phaselis Çevre Düzeni ve Temizlik Çalışmaları”. Ed. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, *IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 26-29 Nisan 1993 Mar-maris*. Ankara (1994) 429-456.

Aydın 2006

A. Aydın, “Kilikya ve İsaurya Bölgesi Vaftiz Yapıları”. *Sanat Tarihi Dergisi* XV/1 (2006) 1-19.

Bagg 2000

A. M. Bagg, “Irrigation in Northern Mesopotamia: Water for the Assyrian Capitals (12th – 7th centuries BC.)”. *Irrigation and Drainage Systems* 14/4 (2000) 301-324.

Bayburtluoğlu 1983

C. Bayburtluoğlu, “Phaselis’teki Çalışmalar ve Çevre Araştırmaları”. *KST V* (1983) 181-191.

Bayburtluoğlu 1984

C. Bayburtluoğlu, “1983 Phaselis Kazı Raporu”. *KST VI* (1984) 301-312.

Bayburtluoğlu 2004

C. Bayburtluoğlu, *Likya*. İstanbul 2004.

Beaufort 1818

F. Beaufort, *Karamania or A Brief Description of the South Coast of Asia Minor*. London 1818.

Blackman 1973

D. J. Blackman, “The Harbours of Phaselis”. *The International Journal of Nautical Archaeology and Underwater Exploration* 2/2 (1973) 355-364.

Bonnin 1984

J. Bonnin, *L'eau dans l'Antiquité*. Paris 1984.

Brinker 1990

W. Brinker, *Wasserspeicherung in Zisternen : Ein Beitrag des Wasserversorgung früher Städte* (Mitteilungen des Leichweiss-Instituts für Wasserbau der Technischen Universität Braunschweig, 109). Braunschweig 1990.

Büyükyıldırım 1994

G. Büyükyıldırım, *Antalya ve Çevresi Tarihi Su Yapıları*. Ankara 1994.

Coulton 1987

J. J. Coulton, “Roman Aqueducts in Asia Minor”. Eds. S. Macready – F. H. Thompson, *Roman Architecture in the Greek World*. London (1987) 72-84.

Daremberg – Saglio 1881

C. Daremberg – E. Saglio, *Dictionnaire des Antiquités grecques et romaines*. Paris-Hachette 1881.

Dessales 2013

H. Dessales, *Le Partage de l'eau: Fontaines et Distribution Hydraulique dans l'habitat Urbain de l'Italie Romaine*. Rome 2013.

Dorl-Klingenschmid 2001

C. Dorl-Klingenschmid, *Prunkbrunnen in kleinasiatischen Städten. Funktion im Kontext*. Munich-Pfeil 2001.

Dörtlük 1981

K. Dörtlük, “1980 yılı Phaselis Arkeolojik Çalışmaları”. *KST IV* (1981) 80-82.

Duymuş Florioti 2012

H. H. Duymuş Florioti, “Mesopotamia River Transport in the 1st Millennium B.C.: The Assyrian’s Case”. *History Studies: International Journal of History* 4/4 (2012) 147-159.

Grimal 1944

P. Grimal, Frontin, *Les Aqueducs de la Ville de Rome. Texte établi, Traduit et Commenté*. Paris 1944.

Kürkçü 2014

M. Kürkçü, *L'urbanisme et les Aménagements Hydrauliques de Termessos*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Université de Paris-Sorbonne. Paris 2014.

Leveau 1979

P. Leveau, “Les Techniques de Construction des Aqueducs”. *Dossiers de l'Archéologie* 38 (1979) 8-19.

Roddaz 1984

J. M. Roddaz, *Marcus Agrippa*. Paris 1984.

Romer 1998

F. E. Romer, *Pomponius Mela's Description of the World, De Chorogra-*

- phia*. Michigan 1998.
- Schäfer 1981 J. Schäfer, *Phaselis. Beiträge zur Topographie und Geschichte der Stadt und ihrer Häfen*. Tübingen 1981.
- Tüner Önen – Akçay 2014 N. Tüner Önen – A. Akçay, "Phaselis Antik Kentinin Su Teminine İlişkin Gözlemler ve Digital Teknolojinin Epigrafi Çalışmalarına Katkısı". *MJH* IV/2 (2014) 279-292. <http://dx.doi.org/10.13114/MJH.201428446>
- Tüner Önen 2008 N. Tüner Önen, *Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya 2008.
- Ümit 1996 O. Ümit, *Phaselis Tarihsel Su İletimi*. Yayınlanmamış Diploma Çalışması, Pamukkale Üniversitesi. Denizli 1996.